

VERDWAALDE ROTTERDAMSE LEEUWEN

DOOR DRS. R. A. D. RENTING

OP 24 september 1860 bezocht koning Willem III Rotterdam om het standbeeld van Tollens te onthullen en tevens om de nieuwe draaibrug over de Oude Haven open te stellen ¹⁾. Deze brug werd, naar de Koning, Koningsbrug genoemd en gold als een der fraaiste van de stad, niet het minst door de monumentale versiering met vier uit zandsteen gehouwen liggende leeuwen.

Die leeuwen waren niet speciaal voor deze Koningsbrug gemaakt; wel hadden ze na een ballingschap van 27 jaren een noodzakelijke revisie ondergaan dank zij een bewerking van J. Stracké. Vóór 1833 hadden ze een ander leven gekend en als wachters rondom de merkwaardige zuil van het Hofpoortje een der toegangswegen tot de stad bewaakt. In 1778, toen de oude Hofpoort door het nieuwe poortje werd vervangen, waren ze op hun verheven ligplaats opgesteld. De beeldhouwer Johannes Keerbergen had ze geschapen. In 1833 moesten ze het veld ruimen omdat het Hofpoortje gesloopt werd als sta-in-de-weg voor het verkeer. De vier leeuwen kregen gedwongen rust totdat ze in 1860 waardig bevonden werden om te gaan fungeren als wachters van de Koningsbrug, welke in de volksmond Vierleeuwenbrug ging heten.

Honderd jaar achtereen bleven ze trouw liggen op hun nieuwe plaats. In de meidagen van 1940 kwamen ze geschonden te voorschijn uit het oorlogsgeweld, dat juist in deze omgeving het felst was losgebarsten. Terwijl de Mariniers rondom de nabijgelegen Willemsbrug manmoedig de vijand trachtten te weren, kreeg het Tweede Regiment Genietroepen de opdracht de Vierleeuwenbrug te heroveren op de Duitsers, een taak welke door een aantal vrijwilligers ten uitvoer werd gebracht.

In 1960 werden de plannen tot aanleg van een nieuwe waterkering verwezenlijkt. De mond van de Oude Haven werd gedempt en de Koningsbrug verdween. Voor de leeuwen brak een tweede periode van ballingschap aan. Drie hunner wachten sindsdien gelaten op het gereedkomen van de aanleg van de Oude Plantage, alwaar hun een nieuwe verblijfplaats is toegezegd. Ze bivakkeren tijdelijk in de woestenij tussen de nieuwe Maasboulevard en de ri-

vier. De vierde leeuw heeft een heenkomen gezocht naar Ede. . .

Op 20 november 1959 richtte de brigade-generaal, inspecteur Verbindingsdienst J. W. E. Mulder zich tot Burgemeester en Wethouders van Rotterdam met het verzoek om een der leeuwen van de Vierleeuwenbrug ter beschikking te willen stellen van het Regiment Verbindingsstroepen, met het doel deze op te stellen op het kazerneterrein van de Elias Beeckmankazerne te Ede. Hij motiveerde dit verzoek als volgt: het Wapen van de Verbindingsdienst mag de traditie voortzetten van het Tweede Regiment Genietroepen, waar de Verbindingsdienst voor de Oorlog in was opgenomen. Door plaatsing van een Rotterdamse leeuw op het kazerneterrein zou bij de militairen de herinnering aan de verdediging van Rotterdam levendig gehouden kunnen worden.

Het bestuur van het Historisch Genootschap 'Roterodamum' dat geraadpleegd werd, was niet enthousiast over het idee om een der vier leeuwen af te staan, waardoor de eenheid der vier bijbehorende leeuwen zou worden verbroken, terwijl het geen aanbeveling verdiende van de toch al zo geringe hoeveelheid monumenten en herinneringen aan het verleden, waarover onze stad beschikt, onderdelen af te staan. Burgemeester en Wethouders hebben op 5 april 1960 aan de brigade-generaal J. W. E. Mulder geantwoord de gevraagde leeuw weliswaar niet te willen schenken maar wel in *bruikleen* te willen afstaan.

Op 17 augustus 1960 heeft tijdens de 'Rotterdamse week' in Ede de officiële overdracht van het gedenkteken plaats gehad op het kazerneterrein. Burgemeester mr. G. E. van Walsum heeft persoonlijk de omstreden leeuw plechtig onthuld en overgedragen aan brigade-generaal Mulder. Hij getuigde daarbij van de voor Rotterdam zo moeilijke beslissing: 'Wij zouden de waarheid geweld aandoen als we zeggen dat heel de Rotterdamse burgerij er zo mee is ingenomen. Vandaar dat wij de leeuw niet hebben geschonken, maar in langdurige bruikleen hebben afgestaan. De burgerij van onze stad voelt zich nog steeds verbonden met degenen, die in de oorlogsdagen het spits hebben afgebeten. Dit geldt zowel voor de Mariniers als voor de Genietroepen²⁾.

In de sokkel is een steen ingemetseld met het opschrift: Ter eerbiedige herinnering aan de heldhaftige verdediging van Rotterdam en de strijd om haar Maasbruggen. Op het voetstuk is een vlagge-

mast geplaatst, waaraan dagelijks de nationale driekleur wordt gehesen.

Op de hoofdlijst boven de doorgang van de Delftse Poort aan de Schiezijde fungeerden tot 1940 twee leeuwen als stoere schilddragers van het stadswapen. Zij waren een der versieringen van de nieuwe Delftse Poort, zoals die in de jaren 1768-1772 gebouwd was naar het plan van de architect P. de Swart. Deze twee leeuwen zijn na de verwoesting van stad en poort spoorloos verdwenen. Eén ervan echter is niet zo lang geleden achterhaald door de Arnhemse journalist Jan Kessels, die het volgende bericht in Het Nationale Kompas schreef ³⁾:

Aan een landweggetje in het Gooise dorp Blaricum staat een leeuw. Hij komt niet uit de vlakten van Ethiopië maar gewoon uit Rotterdam. Daar stond hij tot mei 1940, samen met een soortbroeder, bij de Delftse Poort aan het Hofplein – een der fraaiste stadspoorten van Nederland in die dagen – een schild te bewaken.

Toen de oorlog over Nederland kwam werd de Poort juist gerestaureerd, maar dit proces werd niet voltooid. In plaats van gerestaureerd werd de Poort door nazi-bommen geliquideerd. Een der leeuwen ging aan de gevolgen daarvan te gronde; de ander kwam, licht gehavend, in het atelier van een Utrechtse steenhouwer terecht. Daar werd hij later ontdekt door vrienden van de bankier mr. J. van der Kooy, een oud-Rotterdammer, die door de oorlog naar Blaricum was verhuisd.

Zij gaven hem het trotse dier cadeau. De bankier liet de oude DP-schildwachten opstellen aan het landweggetje, dat naar zijn woning leidt. Zo werd de fiere schildwacht uit Rotterdam wegwacht in Blaricum. Als een getuigschrift aan zijn voornaam verleden voert hij hoog aan zijn troon een bord, vermeldende: 'Tot 14 mei 1940 was ik wachter van de Delftse Poort te Rotterdam'. Sic transit leonis gloria.

NOTEN

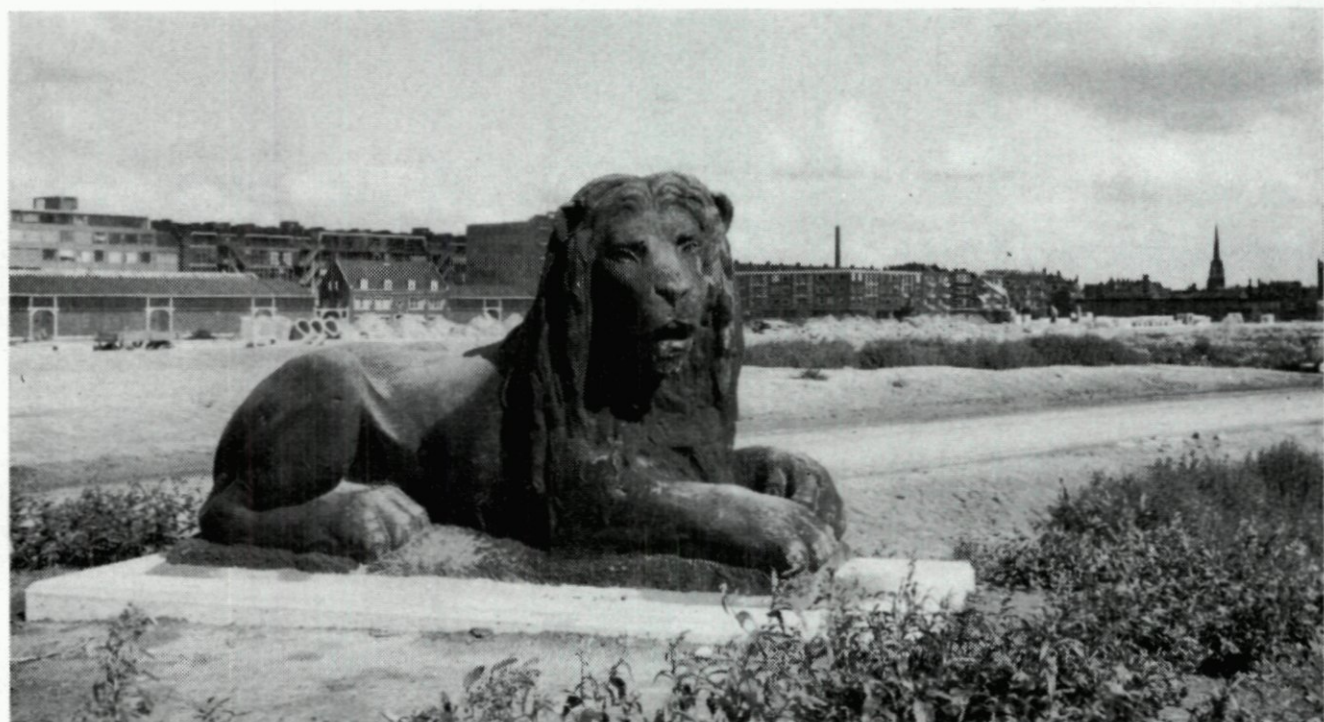
1) Rotterd. Jaarb. 1960, blz. 286 (dr. F. H. Nitzsche, Oranje en Rotterdam).

2) Rotterd. Nieuwsblad 17 aug. 1960.

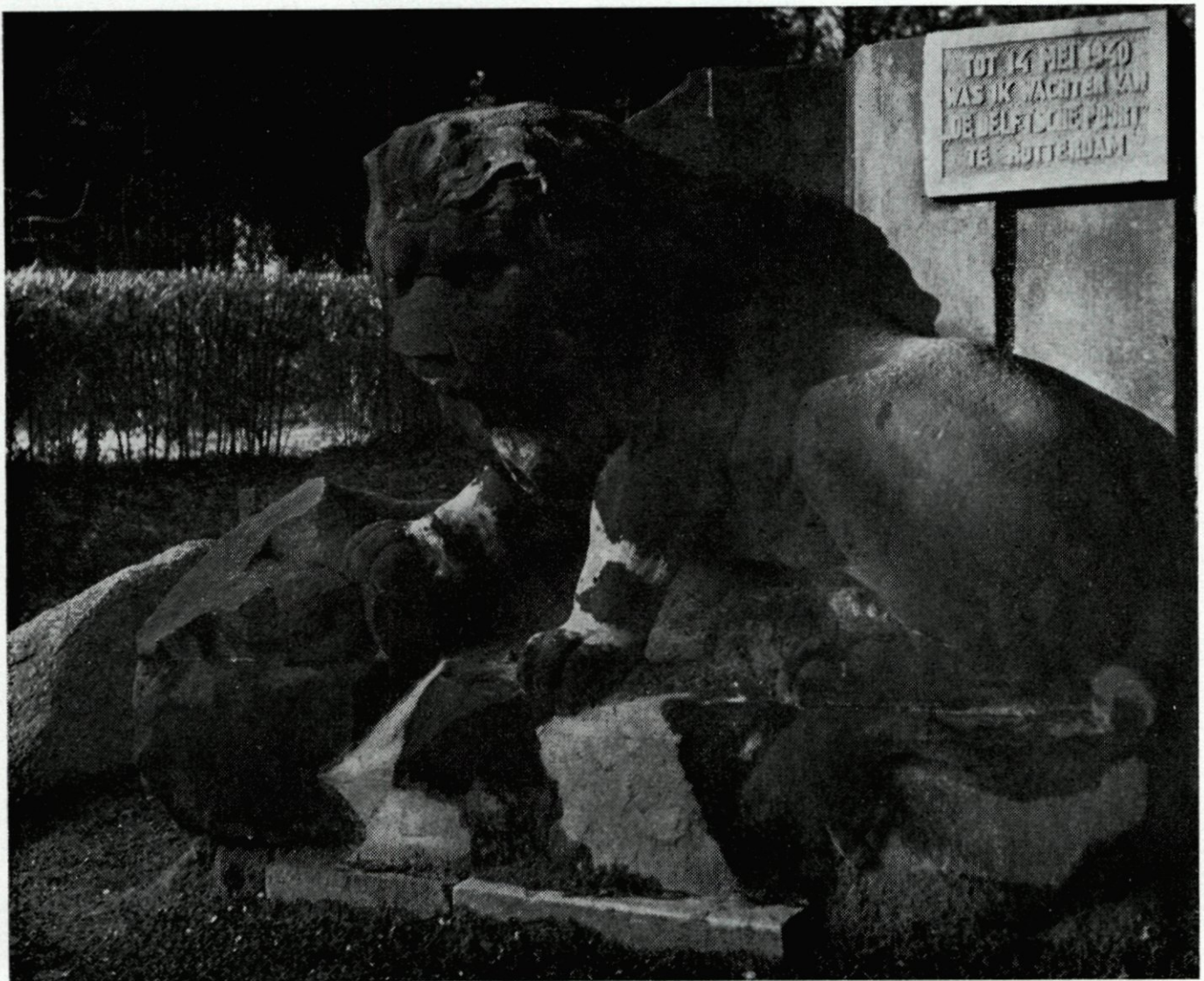
3) Het Nationale Kompas 37ste jaargang (1964), nr. 2.

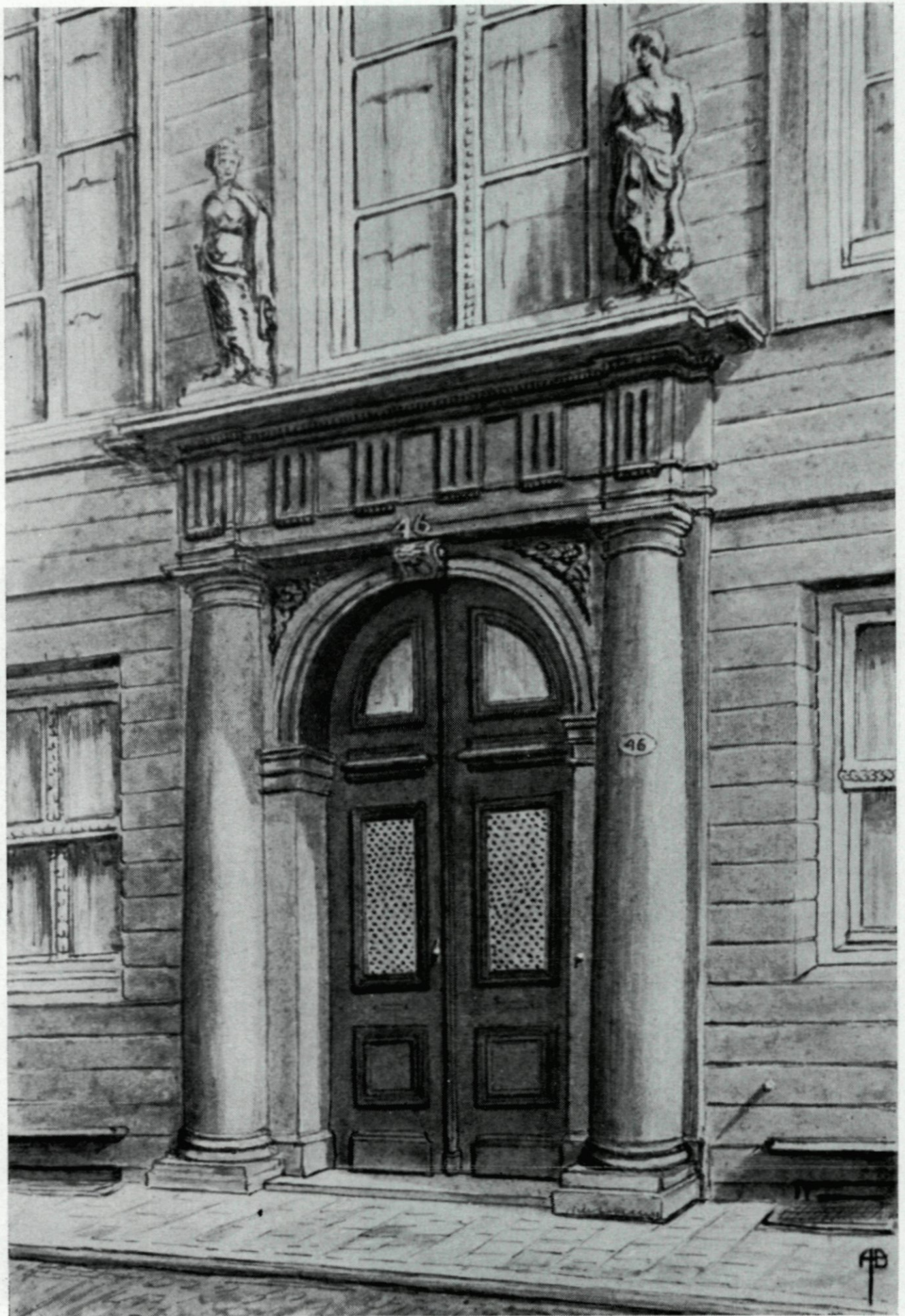
66. 'Gezicht van de Hofpoort te Rotterdam, van Binnen te zien'; kopergravure A. Groenendijk, 1791. 67. De Koningsbrug (Vierleeuwenbrug) over de Oudehaven, 1940.

68. Het opgehoogde terrein van de Maasboulevard met een van de leeuwen van de oude Koningsbrug, 1964. 69. De Delftse Poort omstreeks 1910, gezien van de Schiekade af.

70. Een leeuw van de Koningsbrug aangeboden aan de genietroepen te Ede, 17 augustus 1960. 71. Een leeuw van de Delftse Poort, opgesteld bij het huis van mr. J. van der Kooy te Blaricum.

72. Het huis met de beelden, Haringvliet 46. Naar een tekening van A. Bijl Mzn. uit 1940.